

Eduard de Hinojosa

va llegir en ingressar a la Real Academia de Bones Lletres de Barcelona (16 març 1901). L'estil bastant eixut, la exposició molt concisa, treuen amenitat a la lectura de dita obra, però aquesta és d'una gran vàlua científica i en tota ella hi batega un sentit escrupulós d'exactitud i d'imparcialitat, que mereix grans elogis d'En Prat de la Riba a la «Revista Jurídica de Catalunya» i de M. Brutails en el «Bulletin Hispanique».

Altre treball remarcable del Sr. Hinojosa, relatiu a la història jurídica de la nostra terra, és la monografia sobre *La réception du Droit romain en Catalogne*, publicada en les «Mélanges Fitting»; de la qual en fou impresa una traducció castellana en el «Boletín» de la Real Acadèmia de Bones Lletres (1910). Justament el Sr. Hinojosa s'hav'a distingit ja en la seva joventut com un excel·lent romanista: la seva *Historia del Derecho romano* (2 volums, 1880-85), fou obra molt notable, en la qual té especial interès l'aportació i coordinació sistemàtica de notícies relatives a la història del romanisme a la Península Ibèrica durant l'Edat Mitjana.

Tant la *Historia general del Derecho español* (1887), de la qual malauradament el Sr. Hinojosa sols va publicar-ne el primer volum, com la part que va redactar (amb col·laboració del Sr. Fernández-Guerra) de la *Historia de España desde la invasión de los pueblos germánicos hasta*

la ruina de la monarquía visigoda, són obres que demostren també una solidíssima preparació, un perfecte sentit crític i una vasta i ben disciplinada erudició, i resten encara insubstituïbles.

Molt interessants estudis va escriure també el Sr. Hinojosa respecte diverses institucions jurídiques antigues de Castella i d'Aragó, sobre'ls orígens del municipi a Lleó i a Castella, i altres temes sobre els quals versaren els discursos que llegí en ingressar a diverses Acadèmies madrilenyes.

El Sr. Hinojosa era catedràtic de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Madrid, i director d'una de les seccions de treball del «Centro de Estudios Históricos». No sols fou un savi, sinó també un home íntegre i de bons sentiments, modest i fonament religiós. — F. V. T.

BIBLIOGRAFIA

LLIBRES

MARTÍ ESTEVE: *El règim jurídic de Catalunya* («Enciclopedia Catalana», vol. VIII). — Barcelona, 1919.

Aquest resum de la nostra història jurídica té el mèrit principal d'ésser el primer treball de conjunt sobre la evolució del nostre dret que s'hagi escrit en català. La divisió en períodes adoptada per l'autor per a la exposició històrica del dret català és, des de la època de la reconquesta, la mateixa que estableix En Brocà en la seva *Historia del Derecho de Cataluña...* (1918); i respecte d'ella havem de dir que creiem seria més proporcionada i adaptada al procés polític del nostre poble si el tercer període, que comprèn des de la naixença de les Corts catalanes fins a la fixació del dret nacional per la Constitució de Felip II en 1599, estigués dividit en dos, separats per la primera compilació oficial del Dret de Catalunya en 1413.

La forma compendiada d'aquest llibre i l'estil àgil i pulcre en que està redactat, han de contribuir indubtablement a divulgar el coneixement de les fases principals de la història del Dret català, donant, per consegüent un profitós resultat. — F. V. T.

RUÍZ Y PABLO, Angel: *Historia de la Real Junta particular de Comercio de Barcelona (1758 a 1847)*. — Barcelona, 1919 (XI+447 pp. i diverses il·lustracions).

Aquesta obra ha estat guanyadora d'un premi instituït pel Sr. Comte de Lavern i editada per la Cambra de Comerç i Navegació de Barcelona. Va encapsalada amb una nota preliminar, encertada de tò i de proporcions, escrita pel Sr. Amengual, fent la presentació del llibre. Aquest ha estat elaborat principalment a base de la documentació de l'antic arxiu de la Junta, i en la seva redacció són de remarcar així la fidelitat en l'exposició com la perfecció de l'estil, animat també per l'amorosa admiració de l'autor envers l'actuació de la venerable entitat que és objecte del seu estudi.

No ens proposem aquí donar un resum d'aquest llibre ni senyalar les obres principals que en favor de l'economia i de la cultura de la nostra terra foren realitzades per la iniciativa i l'esforç de l'antiga Junta de Comerç de Barcelona. Llegint el llibre del Sr. Ruíz Pablo és va veient la magnitud i la fecunditat de la labor que amb tanta perseverància com elevació de mires i amplitud de concepció va anar desenrotllant aquella Corporació durant la seva existència, entre mig de dificultats de tota mena, «entre mig de guerres i de commocions polítiques, o — com remarca l'Amengual — en un medi molt poc estimulant, per mor de l'esperit mesquí i d'intriga i de les malavolences d'autoritats vanitoses i ignorants més que per la incomprensió i passivitat de la massa social». Però sí havem de remarcar que en la història de la organització de la nostra terra, la complexa activitat de la Junta de Comerç de Barcelona, en una època en que l'autonomia político-administrativa de Catalunya havia estat suprimida, dóna un gran interès a la seva existència per tal com vingué a suplir en certa manera vàries de les funcions que, adaptant-se a la evolució dels temps, haurien hagut d'exercir, si no haguessin estat enderrocats, els nostres antics organismes públics, per a propulsar la prosperitat i el progrés del país.

I precisament aquesta benefactora Junta de Comerç havia de morir també a les mateixes mans que havien destruït anteriorment les nostres institucions i llibertats tradicionals. Des del govern de Madrid, a partir de 1834, anaren atacant la vida de la Junta, procurant reduir-la a la impotència, substraient-li els ingressos econòmics de que abans es nodria. Després del desangament gradual, encara li assestaren la punyalada definitiva. «Una plumada escrita en Madrid un dia de 1847 — diu En Ruíz Pablo en l'epíleg del llibre, — puso término a la admirable labor de una Corporación gloriosa que por espacio de ochenta y siete años habia sido escudo y defensa de los intereses de Cataluña... y hogar y foco de ilustración de todo el Principado». Llástima que l'autor no ens expliqui amb més paraules i amb dades més concretes i detallades el trist epíleg final de la mort de la Junta; una excessiva discreció l'ha dut a truncar sobtadament l'interès del llegidor que en el decurs d'aquesta notable monografia es va mantenint constantment. — F. V. T.

CAMP, Frederic: *Contribución al estudio de la administración de Barcelona por los franceses (1808-1814)*. *Narración crítica basada en documentos inéditos del Archivo del Ayuntamiento*. Primera parte. — Barcelona, 1920 (214 pàgines).

La gestió de les autoritats i funcionaris i dels organismes públics durant la ocupació napoleònica de Barcelona, les transformacions de la organització política i administrativa de Catalunya durant aquest període, les fatals repercussions de la guerra en l'estat econòmic i en la vida general del país, i els trastorns produïts en la mateixa capital ocupada, per la pugna entre l'esperit de la nostra gent de llavors i els elements invasors, són exposats en aquest volum amb gran abundor de dades, moltes d'elles ben noves. L'autor ha utilitzat, entre altres fonts, una sèrie de lligalls de les reclamacions que, després de la retirada dels francesos de Catalunya, varen ésser formulades per a obtenir la indemnització promesa pel govern de Lluís XVIII. Aquests expedients, plens de documents comprovants dels crèdits, i informacions testificals i peritatges respecte els danys rebuts, tenen un gran interès. No havien estat aprofitats pels historiadors que s'han ocupat de la història del nostre país en temps de la guerra napoleònica, i ha tingut un gran encert el Sr. Camp d'haver-se servit d'ells i d'altres sèries documentals que ha examinat detingudament. Molt coneixedor per altra part de la bibliografia napoleònica, l'autor d'aquest llibre ha tractat el seu tema amb veritable competència i en una forma seriosa i concreta, fent un treball molt lloable. — F. V. T.

SÁNCHEZ, Galo: *Constituciones baiulie Mirabeti*. — Madrid. Publicacions de la Residència d'Estudiants. 1915.

Edició del text llatí de les Costums de Miravet. La transcripció és feta amb bastanta fidelitat, i va precedida d'unes breus notes sobre la història i les fonts de dites Costums i sobre els manuscrits de la redacció catalana i de la llatina.

S. MONDON: *La Grande Charte de Saint-Gaudens*. (Paris. P. Geuthner, 1910; un volum de XXXVIII + 2453 p.)

Després d'una introducció en la qual, a més d'una indicació de les còpies que han conservat el text, hi ha un estudi sistemàtic de les principals matèries que s'hi troben regulades, M. Mondon publica el text original d'aquesta carta municipal (redactada en gascó i confirmada pel comte Bernat de Comminges en 1203), acompanyat de traducció francesa i subseguit d'altres documents complementaris, de diverses notes aclaratòries i d'un glossari.

M. Mondon ha publicat també dins la *Revue de Comminges* altres treballs interessant directament el nostre país; un d'aquests, aparegut en el volum de 1913, és el que du per títol: *Une vallée du haut Comminges. Privilèges accordés au val d'Aran en 1298, 1309 et 1313*; altre, imprès en el volum de 1917, és intitulat: *Les privilèges de la comté de Comminges avec le traité des lies et passeries de 1513*, i té especial interès perquè dona el text del tractat del Pla d'Arrem, en el qual participaren diversos territoris del Pirineu català. — F. V. T.

REDONET Y LOPEZ-DÓRIGA, Luis: *Los «Usatges» de Barcelona*. — Madrid, 1918 (62 pp.).

Petit estudi, sense gran novetat, escrit amb el propòsit de divulgar el coneixement d'aquest codi fonamental del Dret català.

FOGUET MARSAL, Josep: *Libre de les Costums generals scrites de la insigne ciutat de Tortosa*. — Tortosa, 1912.

Reproduceix l'edició de l'Arnau Guillem de Montpesat, de 1539, acompanyant-la d'una traducció al castellà. L'obra havia estat començada pel Dr. Ramon Foguet, qui, en el seu *Derecho catalán. Instituciones civiles de Tortosa* (1892), havia donat ja la traducció dels quatre primers llibres. Una puntuació absurda, l'ús de la *f* per la *s*, dificulten la lectura del text català, que hauria pogut ésser millor preparat, especialment tenint en compte el caràcter de vulgarització de l'edició. La versió castellana és generalment correcta. D. Víctor Cobián hi ha posat una introducció on diu coses singulars, sovint fora de propòsit. Un estudi de D. Joan J. Permanyer, de més de cent planes atapeïdes, dona el comentari a les institucions de Dret Civil privat de les *Costums*. L'editor ha posat al peu de les planes les variants que ofereix el text imprès amb la que nomina compilació oficial manuscrita (D. Benvingut Oliver ⁽¹⁾ esmenta altres manuscrits que hauria estat convenient tenir presents); aquestes variants es limiten la majoria de les vegades a assenyalar l'ús de la *u* per la *v*, de la *i* per la *j*, de majúscules per minúscules; l'assenyalar-les haurà donat a l'editor un treball immens i de poca utilitat. Tal com és, aquest llibre pot fer el servei de contribuir al millor coneixement d'un dels monuments jurídics catalans més interessants. — M.

RAMOS Y LOSCERTALES, José M.^a: *El cautiverio en la Corona de Aragón durante los siglos XIII, XIV y XV*. — Zaragoza, 1915. (XVII + 188 + LXXVI pp.).

Sota la direcció del Prof. Jiménez Soler va començar l'autor aquest estudi, desenrotllat després per ell amb tota amplitud. L'obra està ben concebuda i estructurada i va seguida d'abundós i ben triat apèndix documental. Dividit aquest estudi en tres parts, la primera està destinada al modo d'ingressar en captiveri, la segona tracta del captiveri i la tercera del modo de recobrar la llibertat. Tot aquest llibre ha estat elaborat amb perfecte mètode, aprofitant d'una manera molt completa la bibliografia relacionada amb el tema i utilitzant els resultats d'una ampla i ben orientada recerca de documents inèdits en l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Especialment interessants són

(1) *Historia del Derecho en Cataluña, Mallorca i Valencia. Código de las Costumbres de Tortosa*, I, pp. 133 i seg.

el capítol tercer de la primera part, en el que és exposada la doctrina relativa a l'exercici del cors en els tractats de pau i treva firmats pels reis d'Aragó amb els prínceps musulmans i el capítol següent en el que s'examina, en canvi, la vida de ço que en dits tractats havia estat convingut. Així mateix és ben notable tota la segona part d'aquest llibre, parlant jurídicament del captiveri, amb la determinació dels drets del senyor i de la condició i drets dels captius.

Amb la present obra, en tots sentits lloable, i amb els estudis del Sr. Miret i Sans sobre la esclavitud a Catalunya i sobre les repressàlies (inèdita aquesta encara), l'estudi del cors i del captiveri en la baixa Edat Mitja, ha tingut un gran avenç. — F. V. T.

CH. POUMARÈDE: *Les Usages de Barcelone*. — Toulouse, 1920 (506 pàgines).

Si hom ha d'estar reconegut al Sr. Poumarède és pel seu bon interès en tractar d'un element tant important de la nostra història jurídica, però no pas perquè hagi estat encertat en la confecció d'aital llibre. Aquest sembla que originàriament fou una tesis del doctorat en Dret. Val a dir que de les seves faltes potser no tota la culpa correspongui a l'autor, sinó que és probable que'n participi també, en bona part, el professor universitari que'l va guiar durant la seva elaboració i que l'havia adoctrinats.

Encapçala M. Poumarède el seu estudi amb una reedició del text llatí dels Usatges acompanyada d'una traducció francesa que ell n'ha fet, a la seva manera, i que és la primera versió en dit idioma.

L'estudi sobre els Usatges està dividit en quatre parts. La primera està consagrada a la història dels Usatges. Es nota tot seguit la manca de preparació històrica de l'autor, que no està entrenat en els mètodes del treball científic i que desconeix la bibliografia fonamental referent a la època comtal catalana. N'hi ha prou amb dir que, parlant de la història del nostre país en dita època, no utilitza gaire bé mai (ni la esmenta en la llista bibliogràfica preliminar) la *Histoire générale de Languedoc*, reeditada a Toulouse per la casa Privat, ni coneix les monografies i articles de M. Calmette, professor de la Universitat tolosana. En canvi, quan parla dels poders del comte de Barcelona en la redacció dels Usatges, de la data i orígens d'aquest codi i en altres indrets del llibre, s'entreté en exposar opinions d'alguns autors mancats ja avui d'interès; donant en extracte aquestes i les d'altres tractadistes moderns barrejades sense elegància, formant tot plegat com un conjunt de paperetes enganxades una darrera l'altra, sense coordinació interna ni unitat de redacció. El capítol sobre'ls comentadors dels Usatges és també molt desgraciat. En la segona part del seu llibre M. Poumarède estudia les fonts dels Usatges, seguint els treballs de Ficker, Conrat, Brutails, Brocà i altres erudits moderns. Classifica aquestes fonts en tres classes: Lleis visigòtiques, Dret romà (Exceptiones Petri, Legislació de Justinià i Breviari d'Alaric) i Dret canònic. Tot el que diu és sempre de segona mà. En canvi no ha tractat d'esbrinar les fonts de Dret franc dels Usatges, ni tant sols se li ha ocorregut la possibilitat d'aquesta influència. En la tercera part estudia el dret públic, el dret criminal, el procediment i el dret civil en els Usatges. La última part està destinada a examinar la influència dels Usatges. En parlar dels països que estigueren sotmesos a llur aplicació en fa realment un gra massa; car parlant dels aragonesos, diu que, no havent oposat gran resistència als comtes de Barcelona, s'esdevingué que'ls Usatges reemplaçaren sense dificultat llurs costums (la causa de la desorientació de M. Poumarède en aquest punt és d'haver donat crèdit a un passatge de Rousseau Saint-Hilaire). Després intenta establir relació i determinar analogies entre els Usatges i las *Siete Partidas*.

Es sensible que l'esforç i la bona voluntat, que, després de tot, representa aquest llibre (amarat, però d'errades d'impremta), hagin resultat tant estèrils. — F. V. T.

REVISTES

Revista Jurídica de Catalunya. — CATÀ DE LA TORRE, Ramon: *Exposición razonada y crítica de costumbres jurídicas del Principado de Cataluña o de algunas de sus principales comarcas* (1915, t. XXI, p. 67). Treball sense cap valor ni originalitat. — CORBELLA, Arturo: *Sucesión intestada común por Derecho general de Cataluña* (XXII, p. 321). — BROCÀ, Guillem M.^a: *Un manuscrit del Llibre del Consolat de Mar. Creació del Consolat Mercantil a Girona* (XXII, p. 567). Nota referent a un ms. propietat del Sr. Font de Rubinat, i transcripció d'un document. — PARÉS, Sebastià: *La Boïga, institució consuetudinària del partit judicial de Solsona* (XXII, p. 575). — PERELS,

